

ЗАМАН

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКЪАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЮРИЙ КОКОВ:

Баш борч - не къагар кѣп адамны саулукълу жашау этипуге къайтарыуду

КЪМР-ни Башчысы Юрий Кокос Къабарты-Малкъар Республиканы Наркоти́кле къажуа комиссиясыны жыйылыу бардырганды. Аны ишине федералъны арды келечилери, КЪМР-ни Парламентини ишине башчылары, право нызамны саклау органыны эмда ючт структураланы башчылары къатышханды.

Жыйылыуда наркоти́клесиз болмагъанлагъа медицина жаны бла болушуну, республикада аланы комплекс халда реабилитация эмда ресоциализация этюу системасын къуруну эмда аны аянытуу амаллары сюзюленди, наркоти́клери болгъан, адамны акъылын терсине айландыргъан дарманланы бла аланы прекурсорларын ачыкъ алыуға бла сатыуға контроль этюу жаны бла ишлеу жаны бла ишлеу чыкъгъанына, пенитенциар системаны урджандырында халга, тормелде, колонияла наркоти́клени законсу жоритоону жолун кесюу жаны бла не мадрала этиленгерине къаралганды. КЪМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары саулукъ саклауны министр Ирма Шетованы, Наркоти́ктерини федералъны службасыны КЪМР-де Управленянысыны башчысы Олег Сокурову, УФСИН-ни таматасыны орунбасары Муратдин Теуважукуну бирдирлерине тынгалы, КЪМР-ни Башчысы наркоманияны профилактикасы, наркоти́клени законсу сатыуу жолун кесюу жаны бла иш бир кесек илгенгенини чертгенди. «Аны бла бирге иш жанына атлаула баш борчуну - не къагар кѣп адамны саулукълу жашау этипуге къайтарыуу - унутурмагъа керекдиле. Наркоти́клесиз болмагъанлагъа, артыкъда ауруларды сазалгъанына, аянылыу ишине итгендер ючюн, Госнаркоконтрольну, иш ишине органыны, саулукъ саклауу бла билим берюуно кючлерин бийрирге тиийшиди», - дегенди ол.

Юрий Кокос Къабарты-Малкъарны жеринде тюпюнка ичиген хансла бла уланганла не къадр аз болура мадрала этерге кереклисин да айтханды. «Право нызамны саклауу органдыга ол жаны бла оператив-профилактика жумушла тамамларга. Миндраваха уа стационар медицина урджандырыла болуларын тинтирге, алада тиийиш орундоуине болгъанына бла къалгъанына къарырга, дарманла бла жалчытуу не халда болгъанын бийриге кереклиси эстертилгенди. Наркоти́клени сатыуу бла байламлы аманлыкъланы ачыкълауу игилендирер, аланы уллу къуаумун бери келтирүүну, адамны акъылын терсине айландыргъан дарманланы сатыуу жолун кесюу ючюн, оператив ишине къыйматтын кѣторюрге деп, дагыда аллай борч салынганды. «Ол аманлыкълар иш бла корешген адамла бизни сарбадыз жашайдыла. Сиз аланы билесиз», - дегенди Кокос. Тормелде наркоти́кле бла байламлы халны юсюенди айт, КЪМР-ни Башчысы тюзютичю урджандылада наркологи болушук керек болгъанлагъа аны тапдырыну хайырлы аманлыкъларына къарырга керек болгъанына эс бурганды. Ол заманда аланы реабилитация этюуине магъана чыгъарыгъы, дегенди. Алай ол ишине тохтаусу бардырыгъа керекди, деп чертгенди ол. Наркоти́ктерини жабуу жаны бла мадраладан да къыймат чыкъмагъанына юсюенди айттыгъанды. Тарыгъаула кѣп болгъанына да къармай, ала ишлерин жылла бла бардыры турадыла. Алай халга мындан ары тѣзюп къалырга жарамас, дегенди КЪМР-ни Башчысы. Жыйылыуда айттыгъан шартлагъа кѣре, этиленг онурунла тотуруу ючюн жууулы болгъаны эмда аланы тотурууну болжалары тохташдырылгъандыла.

КЪМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Оюм Президентибиз кишилигин кѣргюзтгенди

Мени акъылыма кѣре, Россий Федерацияны Президентин Владимир Путинни Федералъны Жыйылыуға Посланиясы къырдызбыкъ бир талай жылгъа хар не жаны бла айнууу, алга атлауу програмасыды. Аны докладында айттыгъан затла битю российлини оюмларын жорун сазыгъан шартлагъа ушайдыла. Ол а халкъыбызга Путин тухтан политика жолун артыгъанын кѣргюзтеди. Башымдан къурда быллай сазыгъым кетмейди: Владимир Владимировиччи демократия Россияге башчылык этюу къылын заманга тохтотди. Баим, кече да жуку кире болмас къѣзѣне. Кырымны Россияге къайтарылганына къарай сазула ыразы болганды. Сѣзѣсиз, шенди Украинада болу тургъан ишлеге ол кесини эчки къаранына юсюенди айтып къырыгъа тохтотди. Российлини араларында Президентибизни доклады жаратмагъанына бар эседе, ала тухтан журтларны сюйемегендиле, аны сатаргъа хазыр болуу тургъандыла. Кесим юсюенди айтсам, мен Путинни хар эсеюню тобюнде кѣп салыр эдим. Бѣр сейир этемне, украинчаланы кеслерин алдатханларына. Америкада, андан хайыр тохтирик болмас, бир кичиге да болушук тохтирлюди. Ол авантюризмни къырдылы. Бандераны суратин кѣторип айлангъанлагъа не айтырга болушукду, фашисте дегенден башда. Дагыда бир эчки оюмулу билдирге сюемѣ. Торлеп къарагъыз, Туринюнде бла Яценюку бѣтеринде. Украинлы халкъ жер башындан гуч болуп кѣрте да, кѣрлерине кѣрлерине чыкъа бермешикме. Не уа ол Тимошенко. «Россияни ол салып койдорюге керекди, уругсу къалмагъан», - дегенди. Ол а - тишируу, ол а - ана!

Посланияда Российни экономикасын айтып, аны къыркуулулугун жалчытуу, саулукъ саклауу игилендирюуно волпрослары да кѣторюленди. Ахчаларын тѣз къырдалы банклада тухтан российли бизнесменге амнистия кѣректюди. Украинада уруш бара тургъанда. Шенди анда болуа тургъан ишле къуагъа, къыйгы деген тоу шолдоу. Узакгъа атах тогла бла шахарланы, элени уруу ол уруш болмагъанын не затды? Аманлыкълар ишине кеслерин этип, Россияге атагъанлары бетисизликди. Киевни башчыларыны урлаулагъаны бѣр сейирди. Украинаны президентин Порошенко арталдыкъ эсерине кертик тохтирлюди. Ол ону тохтагъырга буйрукъ бергенде дей тургъан заманда украинлы аскерчиле Донецкни, Луганскны эм башха шахарланы бла элени тогла бла ануус атаргъа. Экинчи дуняа урушунда бизни союзниклерибиз эчки бизге некъ къажуа оюендиле? Ол заманда да бла бизге Совет Союзу асыры бѣр оюенден болушмагъандыла. Совет аскерге гитлерчилени тохтаусу кертик оюендиле. «Бергъана коммунист ниете бийлеп къылдыла деп, асыры къоркъгъан адам ачкинде 1944-юм жылда июльда эчкини фронту, аламыз да фашист Германия хорлангъанын кѣрлерине кѣрлерине чыкъа бермешикме. Не уа ол Тимошенко. «Россияни ол салып койдорюге керекди, уругсу къалмагъан», - дегенди. Ол а - тишируу, ол а - ана!

КЪЛБАЙ улу Алий.

ПАРЛАМЕНТ Инвестицияланы кѣбейтиу - айныууны ышангъылы себеби

Жыйылыну темасы артыкъда магъаналды. Ол, биринчиден, къырдалы эмда республиканы онурулары регионлада эмда Российде сазула да инвестицияланы кѣбейтиге эчки магъана бергенлери бла байламды. Ансыз экономиканы алгъа этир он болушук тохтирлюди. Аны ючюн а власть органы бла жаны бла халны игилендирме мадрала этерге кереклиси, - деп белгилегенди, кенешине ача, профилини комитети башчысы Заур Апшев. Парламентин Председателини орунбасары Натли Бозева а жангы предпрятиала ачылыр, предпрятиателлик айныр ючюн, инвесторлагъа тиийиш онгла къурагъа кереклисин чертгенди. Инвестицияланы кѣрлерине, экономика модернизация бардырылырын сюе эсек, макро-

КЪМР-ни Парламентини Экономика, инвестицияла эмда предпрятиателство жаны бла комитетини кенештерин жыйылынууда капитал салуулары кѣбейтиу мадраларын сюзгендиле. Аны къатышхана республиканы инвесторла асым кѣлр ючюн, власть органы бла бизнес къаллай жумушла тотурурга керек болгъанларына эчки эс бургандыла.

экономика тухтучулуку саклаууна этерге, бизнесни кредитле бла жалчытырга тиийишлиди, - дегенди ол. КЪМР-ни экономиканы аянытуу министрине орунбасары Владимир Крутиков ол жаны бла не зат этилгенни юсюенди чертгенди. Аны айтханына кѣре, РО-ни субъектеринде тотуруу власть органыны ишлерине регионлада инвестиция халны игилендирюу жаны бла стандартла кийирилгендиле. Андан сора

жетимегенлери бла байламды. Андан сора да, бу иште уллу инфраструктура проектин жашауда бардырыгъанда къырдыла бла бизнесни араларында партнѣрлукъ байламлыкълар куурламагъанына да чырмайдыла, - дегенди Крутиков. Алай Заур Апшев аны айтханын тоузе санамагъанды. Ол жангы предпрятиала къурагъа сюйгенге битю инфраструктура кереклери болгъан жерле табылукъларын чертгенди. «Алгъынны майданланы хайырландыргъа уа некъ жарамды?» - дегенди ол. Владимир Крутиков, анга жууан бере, аллай жерлене реестри болмагъанын, алай аны къурау жаны бла иш башланганын чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Сауыгулау

«Китапны сюйгенлени бирюгю» кесини 40-жыллыгын сауыгулаула бла белгилегенди. Ол байрамны «Единая Россия» политика партины регион бѣлкеюнде бардырганды. Ол да бошдан тохтирлюди. Бу эки организацияны араларында байламлыкълар эртте къуралгандыла, ала бир нечча проектни бирге бардыргандыла.

Байрамга уа республикада белгилли жазыучула, алимле да келгендиле. Ала, бир билдени алгъушай, шендиго технология кенг аяныгъанларына да къармай, китап кесини магъ-

Китапха сюймекликни жайгъанлагъа - ыспас сѣзле

анасын тас этмегенин чертгендиле. «Ол жашау адалгъа ана тилерине сюймекликни туударды. Аны бла бирге уа аланы жашау эчки юретиуде, халкыны адет-тѣрлерини саклауыра болушукду, - дегенди кесини алгъуш сѣзѣнде «Единая Россия» регион бѣлкеюню тотуруучу советини башчысы Татьяна Канникова.

Республикада белгилли тарыхчы, профессор Сафарби Бейтуганов а арт заманда адамла информацияны, билимини Интернетде алгъанлыкълары, китап кесини магъанасын тас этмегенин чертгенди. «Алада болгъан акъылыны сиз бир жерде да табылукъ тохтирлюди», - деп къошханды. Алай бла республикада китапха жорек тартынуу жайгъ-

анлары, аны магъанасын башхалыгъа аныгъатханлары ючюн бир къуаум адам «Китапны сюйгенлени бирюгю» халкъла аралы организацияны сыйлы грамоталарыны тиийиш болгъандыла. Аяны араларында Сафарби Бейтуганов да бар эди. Бу грамота бла жашау адалгъа да сауыгулангъандыла, ол санада Баим эм асылмы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини

Кѣз къарам

Къолгъа алгъан, окугъан да хычычууду

«Заман» бизни жангъа газетибизди да, аны хор тоулу юйор да жаздырырга керекди, деп оюмлай-ма. Ол торсионло болгъаны ботюнда хычычууду къюлга алгъан да, окугъан да. Мында республиканы жашау хар торлю жониндан да кѣргюзтоленди. Бѣткерде фѣхмулу жаш журналистени интервью бергъана эмч эс белене. Нольчики, районлада бардырылган конкурслагы, концертлени юсеринден бошхалдан эсе толукъ, кѣбюре да бересиз. Къыйнгъан болгъа да барды - газетини бѣтасы асыры улдуу. Аны кесим ючюн айтымак. Къарысуз юйорле кѣрлеле. Ала да сюйюп окугъурукъ эдиле, жарысугъа, аллай окуллары жокъу.

УЛУ ХОРЛАМНЫ 70-ЖЫЛЛЫГЫНА

Эки тенг, эки жигит

Отуз тогузунчу жылда ала 20-жыллык улана эдиле. Отарланы Муратны жашы Зейтин бла Атырзарлы Мусасын жашы Мутай. Бир жыл тутуу эчки къурагъанын жашау аскерге бир кюн кеткен эдиле - 1939-чу жылда. Ала къууларынны бошарга фашист Германия бла уруш башланганды. Артиллерия полкда таулу жашау танклары атырга юйрениген эдиле. Бир аутукан полку чекени артаргъа кетердиле. Житюмри областда Бердичев шахаргъа. Юйрениле къыстау бардыла...

Дуняда тынлыкълар болмагъаны хар къайда да сезиле эди, аскерде уа - ботюнда. Артиллерия полкда мѣчмай кюмбашты чек таба тѣвергене буйрукъ болду. Олсагъат окуна, тоглама атаны жегип, жолгъа чыкъдыла. «Тѣрк, тѣрк!» - деп ашыкъырадыла командирле. Солдатла атаны алмайдыла, иши кюнде аланы тѣвергенлери сучча барды. Алай атыла, адалгъа да тохтау жокъу. Не бек ашыгып юрешиле эсе да, артиллеристе къурунланында тохтагъы жерлерине заманда жетилмадыла. Гитлерини механизацияланган аскер бѣлкеюне ол жанындан террик келе эдиле. Бизни артиллеристерибиз фашист танклары алларына тошоп

Билеме, анда редакцияны тѣрлети жокъу. Болса ол окуучулары эсе олгъа, бир амал эдиле, окш иш болушук эди. Сора, осал коняени терип туруп, арт кезууде аны басмалары къюгъанысы. Юйренилме уа излеген этелди.

ТАУКЕНЛАНЫ Галина, Жазылуучуну онкюнолуго

Хурметли окучула! Бешинчи декабрде бошпан онбешинчи декабрде дерни КЪМР-ни Почта сазыны федералъны урваласыны жазылуучуну онкюнолуго бардым. Ол кезууде сизни 2015 жылны биринчи жарымына «Заман» газетте, боша ар эмда жер-жерли изданлагъа льгота багъала бла жазылырга онгугуз болушукду. Алайды да, бу ачы амалны мѣчмидиратыгъыз. Сазыны битю почта бѣлкеюмерде соклайысы сизини. КЪМР-ни Почта сазыны федералъны урваласыны. Бизини индексибиз - 51532

Субсипапа

Мелиорацияны аянытуугъа себеплик этилликди

Къабарты-Малкъарны Эл молкъ минтервюсю мелиорация системаланы аянытуу жаны бла субсипапаны берге документтерин алып башлагъанды. Эл молкъ производиле да корешеллеге (эчки мелиорация ары кийрмейдиле) бу иште къырдалы Бюджетинден 85.4 миллион сом жиберилиди. Биринчи ачаны елчине, мелиорация система-

кылдыла. Баим, ол командирлени жангылычылары болур эди. Кѣслерине, тоглагъа да индекле къазаргъа заман жокъ эди. Алай бла совет солдатла ачыкъ жерде душман танкка бла елюм къыстау кирдиле. Кыруу ала болуп къалса уа! Гитлерини самолѣтла бизникелени болма бла ануус урдула, батарагъаны уаудыла. Полкны жарымы да къылмады елчелле, жараланы кѣп эдиле. Болсада саула фашист танкка бла атышуну бардырадыла. Маррауусу Мутай болгъан топ расѣтдан аны кесинден башха бир эчки къылдыла. Атырзар улуну тобу турган жерге юч танк ал бургъандыла. Ала бир кесек ичиге тохтай да, ата, алай келдиле. Кырк машиналары моторларыны гюрюлденге таушарлы окуна жюреки къарысууну ахын алыпкъ эдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Бизини корр.

Инвестициялары көбөйтүү - айыныну ышангылы себеби

Ахры. Алы 1-чи беттеди.

КыМР-ни Айным эм инвестиция жаны бля агентствосу директору Чочайлына Ахмат, өзгөчө көшүрүлө бөлүмдө инвесторларга ала Къабарты-Малкхарыга керек болгонларын кёргозторго тийишлди. Он ахыл этгенча, районаны бля шахарлары администрацияларына башчыларына инвестиция проекте кудурдага жаралуу жерлени тизмесин бардырыга кереклисиз эсгертенди. Ола, регионун инвестиция халын илгендиргенден сора да, бюджеттин фидаланары болуурга болуштуркуду. Парламенттин Бюджет, на-логла эма финансалар жаны бля комитетини башчысы Михаил Афаховго 2015-2017 жылла да КъМР-де инвестиция программасыга 400 миллион сом бөлүнөрсүн деп кудурдаган. Ол айтканга кере, ахча курулушлага берилликди, он санда турист-рекреация комплекси айныгынуга 400 миллион сом

бөлүнөди. Бюджетде дагыда гичте эм орталык бизнеси өдсюрюрге 135,8 миллион сом салынганда. Экономиканы ай-нуу андан ара жакшы тынса, регионну кесинде чыгарыл-ган продуктун өлчөмүн 9,2 процентте өдсюрюрге, аны 138 миллиард сомга жетдирирге өн болуукду. «Прогноз кезинде ахчыра уа, быйыл бля тенгешдиргенде, ВРП-ны 35 процентте көбөйтп, аны 194,9 миллиард сомга жетдирирге мурат барды. Экономиканы битеу бөлүмлери тийишлисина ишлесесе, 2017 жылга дери регионну кесинде чыгарылган продуктун 77 миллиард сомга көбөйтүргө кыюндан келикчи. Алай бу көрмөдөлөгө жетишир ючюн а, келир юч жылы ичинде инвестиция ахчыны 126 миллиард сомгун хайраларыга керек болуукду. Он санда келир жылда 34,4 миллиард сомгун», - дегени Михаил Афахов. Жыйылында Предпринимательли

төлени праволары жаны бля уполномоченный Пашкан Таев, Монополиялга кыжава Феде-ральной службы башчысы Казбек Пашинча, «КъМР-ни промышленниклери бля пред-принимательлерино союзу» жамуат организацины республикалы бөлөмөнө вице-пре-зиденти Жантемир Губачов, предпринимательге тутук-луулук этген «Опора России» жамуат организацины регион бөлөмөнө таматасы Альберт Кильчурков да сөлөшөтүлдө. Ала кадрлары хазырлау системаы толорендирге, ишчи усталыкларга кюрюрге эчки магына берирге кереклисиз чертенди. Аны бля бирге инвестиция иш бля байлалы аконланы жангандан тигирге, шендогю болуму эсе алып, алагыга торлениуле кийирге кереклисиз да болгуненди. Кыралны жангандан тутук-луулук берилген инвестиция проекте жашауда кылап бардырлыгандар дайым да тин-

ти турурга тийишли болганы да айтылганды. Гиче эм орталык бизнесе болушуу жаны бля муниципальный фондланы ишлери илгендендире артык улуу болмаган инвесторк-леге займла беруу жаны бля мадарлагы да кыралганды. Кенгеште республиканы он-глары толусуналай хайралар керектисин юсюнден да барганды сөз. Ол санда табыгитат эчкиликкени хай-рыланып, экология жаны бля таза продукцияны өдсюрюрге проектерин жарашдырырга кереклисиз да болгуненди. Андан сора да, махчылык-ны, сют жарашдырынуу, тахта кегеликкени айныгырга тий-ишлди. Жыйылында башча темала да озюленди. Анда айтыл-ганы эсе алып, ахчында тийишкер эсгертиле кыабыл этилгенди.

КыМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Видеоконференция

Сынауларын бир бирге айтхандыла

Кен болмай Шендогю гумани-тар академияны Нальчикде фили-алында Битуросуой интерактив видеоконференция болганды. Анга КъМР-де Аданмы эркинлик эркиликлери жаны бля улго-республикада Кыраучуланы жа-мауат комиссиясы членлери, вузуу келечилери да кыатыш-хандыла. Ушакын кезинде тутулуп турган граждандары тозетино амаллары озюктонди, ол жаны бля ишчи сынауу бир бирге айтылганды, кайтарылып этил-генино юсюнден сейрилик пред-ложенила берилгенди.

Конференцияда дагыда тутулуп баланы, амалык этген-лерине ишеклик тутулгандары эркинликлери кылай саклан-галарына контроле этиу Аданмы эркинликлери жаны бля улго-номоченный, Кыраучуланы жамауат комиссиялары, гражд-дан обществону битеу институд-ларыны эмда кырал влсть бля муниципал органдары баш магы-налы ишлериинде бери болуурга керекди деп айтылганды. Арт жылда жуукага тартылгандары терсликлерине жолуктурган системада ичи жананы торлени-ле болгандарына да кырамай,

тутулуп тургандандан келген тартылууга азамайдыла. Бир тартылуу да сансыз этил-ки, конференцияга кыатышханды бир ауудан айтханды. Анда дагыда оод этилгенлени сынды-рырга, хыликча этерге керекди, арталында болмазга керекди, граждандары, он санда тутул-ганды да, эркинликлери саклау адамны адептилин кёргозтөн шартды, дегенди.

КъМР-де Аданмы эркинлик-лери жаны бля уполномочен-ныйны пресс-службасы.

Жетишим

Халккыбызны оюула искусствосуна аталгандан тинтүү

Бу конюнде Кыбарты-Малкхар кырал университетин ИЗО кафедрасыны таматасы, доцент Солтанлыны Мурадни-ни кызы Аминат Москваны С. Стрөганы атлы художество-луу-промышленый кырал академиясында «Орнаменталь-ный декор в традиционном искусстве народов Северного Кавказа: карачоцев и балкарцев» деген темагы кандидат диссертацион кыруулаганды.

Аминат бизни сразуу кызы-гой берге кылап, кылолраны алып, тинтп корошкенди, алай аны амалыны жашырылыгына тошооналмагандыла. Кийизден тигилген юч кийимлени жепил-ликлерине, жарык торюнсюно кылап айтханды. Аны ючюн болур эсе бургундагы ар шахарда. Аминаты кандидат диссертаци-онына дери кыраачай-малкхар миллет оюула искусствону юз-бля тинтп ишче хазна барды-рылмаганды. Солтанлыны кызылары, проблемга илму кэд-ден кылар, бу жаны бля болгун, информацияны бир ырга тизип, аланкы эчкиликтерин тары, се-мантика, эстетика жаны бля да аны бийик багытта тийишли кёрдөнлени айтып, халккыбызны адег-төрөлери бля байлалмы көп соруу бергенери да.

Кыруулагы диссертацины автору презентация да кызы-рой кылап, кылолраны алып, тинтп корошкенди, алай аны амалыны жашырылыгына тошооналмагандыла. Кийизден тигилген юч кийимлени жепил-ликлерине, жарык торюнсюно кылап айтханды. Аны ючюн болур эсе бургундагы ар шахарда. Аминаты кандидат диссертаци-онына дери кыраачай-малкхар миллет оюула искусствону юз-бля тинтп ишче хазна барды-рылмаганды. Солтанлыны кызылары, проблемга илму кэд-ден кылар, бу жаны бля болгун, информацияны бир ырга тизип, аланкы эчкиликтерин тары, се-мантика, эстетика жаны бля да аны бийик багытта тийишли кёрдөнлени айтып, халккыбызны адег-төрөлери бля байлалмы көп соруу бергенери да.

Ол эчки бөлүмдөн кыруулаганды. Биринчиден, кыруула Кыбарты-Малкхарыны табыгыты, анда жашаг-ан кюл усталаны ишлери бля шагырылгенди. Анда, сөз ючюн, Бачиланы Хамазты тегирге накышла сала тур-ганын нада Чегет чукурданы кыянда таулу тийишуула шу-лерин торло-торло тамгалы бля жасагандары кёрюрге онг болганды. Эчкине кесегине уа Аминаты сейрилик коллекци-асы жыйышдырылганды. С.Стрөганы атлы академи-ны залына ол кеси да омакы малкхар миллет жыйрыкда, бурун заманда тийишууларыбыз омакылыккагы жюрюткен кюм-юк керекле бля келгенди. Аны юсюндөн халпарлай, Борис Ха-санович, ышарууну жашырмай, комиссияга киргенге хар бери да кыя бля суратка тошерегизелгени да билдиргенди. Биз да, Солтанлыны Аминаты алгышкун, халккыбызны атын ичи бля айтдырганына кууа-намы, андан да бийик жетишим-леге жетерине инангандыны билдиребиз.

ЖАНГОРАЗЛЫНА НАЖАБТ.

Эки тенг, эки жигит

Ахры. Алы 1-чи беттеди.

Мутай алапалгандан тийон эди. Аны онг, сол жанянда, артында, алтында да топ окуя, минача чы-чыладыла. Ол апа келген курч машианы илишандан тутканды да, андан башка жукь керемди. Бир айтхалы тохтатырга керекди фашист танкны, алайсы. Энта бир кесе жуукашканды. Нермисил танкчыла уа Мугарынарнын биле эди болуура. Аладан бир секунд алга болуурга кереклисиз да, Биринчи оки бля ол фашист танкны гуоеницисын кыруулаганды. Эчкине керек Кыбартынын уруу жаняндады. Мутай жиберген топ огу эчкине танкны да кыра тоюнчон бардыры. Ол топну ючюнчон танкта бурду.

за улуу ол ючюн этген жигитликчи», - деген эди манга Зейтун, кельпо толга. Урушуну биринчи кийиргенде, алтында этилген көп жигитлик ишле, жарысууга, буюндан да ачык-ламык турдыла. Ол жашырын-лыкка жигитлени кесери бля бирге кеткенди керги дунияга. Сөз ючюн, Атырзаланы Мутайга, Бир эпилери, киденди, бир-ликте, бөлөмдөгө эки жигитке керекди алай жигитни деп, алайды мени оюум.

Отар улу агач талалада, жон жан-ларында асырганды. Кылапты улуу кызауудан да солдаты бары да кырылып кыламыкында. Насылары тутканы сау чыгыдыла. Зейтун да аладан бери эди. «Урууда кеси кезю бля кёрме-ген ийнанамча кызур ишле да болдыла,-деген эди манга Отар улу. Мен а ол кезиуде Бёзюлоном. Ахматын эсиме тошордум. Бу халпары манга ол айткан эди: «Бизни аскерчилеримизге ш-азык ташыг-ан кеме, Волгада, тобою жерге жетип, жеринден тебимай кыламыкында. Бизникиле, немисли солдаты да барып, андан ашарыкка алып тургандыла, бир бирлерине тийметгенди. Ол иш Союз командованынга белгили болганды да, бизни са-молеттарыбыз кемени бомбала бля уруп, муну-чугу эткенди.» «Уруу бир заманда да халкка башаламыкында, кырал башчы-ла башаламыкында,-деген өзлени кертикликтерине ийанырча юлго тийюлюмю оло?»

Отар улу халпары да бек сей-герисиди дегенди мени. Бир жол, 1944-чю жылы кышында, суукка кыаты туткан кезиуде гитлерчиледен сыйрылган, узакка атышуу аур топну «Студебекер» автомашынга тагып бар тургандыла, жолу машина ахчыран барган тик жеринде эки немисли солдат жопь, машинагы мингенди. Жылы кийилери болмаган душман солдаты, суукдан кыабышы кыларгыга жетип, кыайры мингенерине эс бурмагандыла.

Жангы кеси кыалган бир эллисине болушкыга чабып келген Зейтун (он башка сора эди) алайга жеткинчи, Мутайны тобу атылганын, аны кыатында да топ оки чачынганын кёрю. Атырза улану тобу топ-баш болду, таны да бузулуп тохтанды. Бам, аланы оклары бир кези-инде чачынганын болуп эдиле бергилеринден.

Атырзаланы Мутайны ол гитлерчи бля биринчи эм ахыр сермеш болду. Жарсыды, ичи куйюдо Зейтуну. Тенгин тутууан эллисине узактуу улуу аялданса асарды. «Урууда солдаты аны биринчи эм ахыр ючюнчон да өледиле. Анга этер аман жокк. Мен Атырзаланы Мутайны танамай эдим, аны юсюндөн нёгер Отарны Зейтунду эшиттенин жазамы. Жак, 1941 жылда 2-чи июнда жоюлганды – урушун ючюнчон жоюлганды. Аны жигитлиги билемей, аскер сауга бля белгилемей кыламыкында жарып турганды Отар улго өлөп кеттичи. «Менден башыр бир ин-сан билмейди, кёрмегенди Атыр-

Отар улу агач талалада, жон жан-ларында асырганды. Кылапты улуу кызауудан да солдаты бары да кырылып кыламыкында. Насылары тутканы сау чыгыдыла. Зейтун да аладан бери эди. «Урууда кеси кезю бля кёрме-ген ийнанамча кызур ишле да болдыла,-деген эди манга Отар улу. Мен а ол кезиуде Бёзюлоном. Ахматын эсиме тошордум. Бу халпары манга ол айткан эди: «Бизни аскерчилеримизге ш-азык ташыг-ан кеме, Волгада, тобою жерге жетип, жеринден тебимай кыламыкында. Бизникиле, немисли солдаты да барып, андан ашарыкка алып тургандыла, бир бирлерине тийметгенди. Ол иш Союз командованынга белгили болганды да, бизни са-молеттарыбыз кемени бомбала бля уруп, муну-чугу эткенди.» «Уруу бир заманда да халкка башаламыкында, кырал башчы-ла башаламыкында,-деген өзлени кертикликтерине ийанырча юлго тийюлюмю оло?»

Отар улу халпары да бек сей-герисиди дегенди мени. Бир жол, 1944-чю жылы кышында, суукка кыаты туткан кезиуде гитлерчиледен сыйрылган, узакка атышуу аур топну «Студебекер» автомашынга тагып бара тургандыла, жолу машина ахчыран барган тик жеринде эки немисли солдат жопь, машинагы мингенди. Жылы кийилери болмаган душман солдаты, суукдан кыабышы кыларгыга жетип, кыайры мингенерине эс бурмагандыла.

ТЮБЕШИУ

Жюреклеге жетген фильм, намула, сагышкыла

Бу конюнде КъМР-ни Миллет библиотеказында Сахкатыны конюне аталганы «Без чөлөкөч-ности не будет вечности» деген тюбешуу кыруу-лаганды. Анга бу жылы бля жарысуулары болган адамдалан сора да, В. М. Кокос атлы кырал аграр университетини препода-вательлери бля студент-лери да кыатышхандыла.

жери алады. Аны жигитлери, инвалитле-колыскачыла, улуу чармалууны өтөп, кесерини жерлерин табып, саулыкка кырындаш - эгечлери да озал-гандарын кёрөбиз.

Баям, аланы машианы ар-тына тагылганы немис топ ал-даганы болуп эди. Сөз солдаты да аланы кёрмегенча энт кыйгандыла, алай кезлери а аладан айырмагындады. Бир бирлерине бетлерине кырамай,

Саулыкларында заранлары болгандарына жамуат, тегерекеди жашаудан бир жанянда кыймай, хар ишге да тире кырашыга кереклисиз чыгып даулашса. Алагы алай саклык кел этидери, аууларын бир кесеге унутурга да себеп-лики. Алай кебосонде биз ол адамлары жазырууларына кереклисиз чык - кыруула болмазды.

Аны жигитлери, инвалитле-колыскачыла, улуу чармалууны өтөп, кесерини жерлерин табып, саулыкка кырындаш - эгечлери да озал-гандарын кёрөбиз. Анга кыраай, адам не кыйын болумда да, жашаудан тонгоп-ло, көч-кырау талканына сей-ирге кылаасы. Проектни автору жаш кызыкчыны алай тура граждандар позициясы болганын да эчки черип айтырчанды.

Юлени жыйтыргыга кылол-ранында келметтен көп торло амалланы хайралгандыла. Аланы асламысы адамны молконе, жашаууда да заран келтирме болушкыда. Быйлы рейдлери чекленди жамуат-ка кыруула, аны оюктонду билдире басыма материалга юшенишди. Ол тошенини эслегеней а, олсатат окуяны кысык номер бля өлөшөргө кереклисиз ча айтдыла.

ММС

Бир юйге да хата кирмеца

Кышы кезиуде республиканы районларында бля шахарларында ММС-ни от аюктонду кыаууму рейде бардыра. Ала от тошмезга газ эм ток ызагыга, баллончага кырайддыла. Надзор бардырган органы, ишчи, солуу жон деп кырамай, башчында айтыл-ганынча, республикада көп фатары эмда эчки юйледе, дачалда да болдыла.

Гильдыме көпюрюлгөн тема биопонлюке жашауда маганалы

КЪАЛАБЕКЛАНЫ НАЖАБТ.

АЧЫКЪ ДЕРС

Көп затха тюшоннгендиле

Налог службаы КъМР-де артындагы налгаларга налго-спекцидларыны келечилери ре-спубликаны бир кыаум школун-да ачык дерсле өтдоргендиле. Специалисте бу ишчи гиче эм абакдан класскагы жюргөнелеге кесерини ишлери юсюндөн ден топ халпар билдирге корошкенди. Аны бля бирге бу сферада кырал политикага жамауат ичи кезден кыраарча себеплик болуруна ышанган-ларды белгилегенди.

Окуучула кыонакылы айт-хандары ичи эс буруп тин-тп айтханды. Ангалмагаган затлары ослеринден соорула бергенди, кесерини омамла-ры да билдиргенди.

«Эчки кабинетин» ача, ахча, ахча аллай налгалга эмда немча тёлерге керек болган тыюзюлей билрге болуукду. Бу амал адамга заманын че-репкеде кетермеге, не жаны бля да тинчкылактагы этилгенди. Ахчында тюбешуе кыа-тышкан усталар налго орг-анланы келечилери быйлай магандары дерслени бардыр-гандарына ыспас этгенди. Жасаклыны тёлө бер бол-гунан адам айтханды заманды окуяны бисис, он аны экономика жаны бля билими этеди, дегенди ала.

Картин

Батай барысын да озганды

Картигичлени араларында быйыл ахыр кергерталада Кыбарты-Малкхары «Алтан коз» деген ачык чемпионаты бардырылганды. Сураткы Таруруудан, Натхалардан, Ста-врополь крайны Лермонтов эм Невинномысск шахарларында командада чыккындады.

Машиналаны «Союзный» классларында барысын да тырыуучу Шамуразаны Батай озганды. Элбрус районун «Сайыж тылю ар» коюшак билим беруу учуренишчаны «Шветмет» командасы уа (тренер - Михаил Цалиев) бителуу зачедта ючюнчю жерин алганды.

Шамуразаны Батай картин бля шокл замандында бери кереште, талай керек СКФ-ну бля ре-спубликанын келечилерино корлаганды. Он арада мектем болуп ишпейди, техниканы эришулеге, окуу-жару этиу ишге хазырлайды, жаш спортчуланы юйретеди.

Анатолый САФРОНОВ, Сурат авторуну.

Карте

Жерлешибиз - Россейни жыйымдыкь командасыны капитаны

Москва областыны Чехов ша-харында каратедан жаш спортчу-ланы араларында Россейни биринчилик бардырылганды. Анда хорлагында кепир жылы бардырылган каратеданын кырачыларды болук эришулеге кыа-тышкыларды себепли бери көп спортчу жыйылганд эри – 1200-ден астам адам. Турнире бизни республикадан Беслан Мизов бля Амир Абдулаев эришкенди, май-далла да алганды.

дуруулук категорияда налчкчи Беслан Мизов барын да озганды. Бесле сермешерин ол 8,0, 7,0 эм 6,0 эеп бля кытыганды. Жангыз да финал ючюн тошобуде анга кыйынчырак тошун эди. Алай ич, андан да өтөп, финалы да отуу секундуу ичинде 9,0 эеп бля хорлаганды, алай бля – биринчи жер.

Битеу тошобулерином хорам бля бошоганды. Жангыз да финалда кытыгырып, юмюш майдалны алганды.

«Алтын» алырга Амир Абду-лин да жуук эди. Ол, 14-15 жыл эки эм 53 килограмм дуруулук категорияда эрише, финалды дери

диргенди бизге бу ведомстводан. Тинтүүлени ачыкканын ачына, бу кончилиги келечилери турист путёвкага сатып алгандары ах-чанына кесерини кереклерине жойгандыла. Хыйлачылы кылол-ранында ачыгана бля эзеле,

Анатолый ТЕМПРОВ.

Хыйлачылык

Ачыгана бля эзеле...

РФ-ни Следствие комитетини Москвада Юг административ округу Баш идревеникисы «Роза ветров» Мир» деген турист комп-анияны таматарына ала хый-лачык этгенери бля байлалы угуюловый иш ахчында, деп бил-

диргенди бизге бу ведомстводан. Тинтүүлени ачыкканын ачына, бу кончилиги келечилери турист путёвкага сатып алгандары ах-чанына кесерини кереклерине жойгандыла. Хыйлачылы кылол-ранында ачыгана бля эзеле,

РФ-ни Следствие комитетини Москвада следствие управле-ниясина бу электрон адресге жазарга болуукду: <http://moscow.sledcom.ru/feedback/reception.php>.

Бизни корр.